

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра міжнародних економічних відносин

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття
освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 292 Міжнародні економічні відносини
за освітньою програмою «Міжнародні економічні відносини»

на тему: **«ПЕРСПЕКТИВИ АКТИВІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНОЇ ФІНАНСОВОЇ
ВЗАЄМОДІЇ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ В
КОНТЕКСТІ ПІСЛЯВОЄННОГО ПОНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ»**

Виконала: студентка 6 курсу ЦЗВФН, гр. 13

Чайка Валерія Геннадіївна _____

(підпис)

Науковий керівник: старший викладач

Гусенко Ольга Сергіївна _____

(підпис)

Одеса - 2022

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ.

Актуальність теми. В умовах глобалізації міжнародні фінансові організації є ключовим елементом інституційної основи світової фінансової системи, відіграють важливу роль у регулюванні системи міжнародних економічних відносин та сприяють активізації участі країн у міжнародних валютно-кредитних відносинах, відіграють роль кризового менеджера, а також є надійним та стабільним джерелом коротко- та довгострокового фінансування пріоритетних проектів розвитку.

Це дає змогу країні отримувати кредитні ресурси за найвигіднішими умовами для розвитку стратегічно важливих секторів економіки та інфраструктури, проводити структурні реформи, підтримувати державний бюджет та регулювати платіжний баланс, створювати можливість доступу до кращої міжнародної практики, стандартів та професійної експертизи проектів, а також здійснюють помітний вплив на економічний розвиток і умови функціонування міжнародного бізнесу в країнах і регіонах світу.

Дослідження ролі міжнародних фінансових організацій в глобалізованій економіці за умов наявності кризових явищ, а також визначення основних напрямів реформування механізмів їх фінансової взаємодії є вкрай актуальним для України в контексті використання ресурсів міжнародних фінансових організацій для повоєнного поновлення економіки України.

Мета і завдання кваліфікаційної роботи. Головною метою дослідження є аналіз міжнародної фінансової взаємодії України з міжнародними фінансовими організаціями та визначення перспектив її активізації в контексті післявоєнного відновлення економіки.

Для реалізації мети, що поставлена, потрібно вирішити наступні завдання:

- розкрити сутність та основні функції міжнародних фінансових організацій;
- узагальнити основні напрями діяльності міжнародних фінансових організацій;
- обґрунтувати механізм аналізу ефективності використання ресурсів міжнародних фінансових організацій;
- проаналізувати основні макрофінансові показники України;
- провести аналіз міжнародної фінансової взаємодії України з Міжнародним валютним фондом;
- провести аналіз міжнародної фінансової взаємодії зі структурами Групи Всесвітнього банку;
- визначити напрями удосконалення організаційних механізмів міжнародної фінансової взаємодії України з міжнародними організаціями;

- визначити механізм управління зовнішнім боргом України в умовах війни та повоєнного поновлення економіки;
- запропонувати шляхи підвищення ефективності використання Україною ресурсів міжнародних фінансових організацій в контексті повоєнного поновлення економіки.

Об'єктом дослідження є міжнародна фінансова взаємодія України з міжнародними організаціями та перспективи її активізації в контексті післявоєнного поновлення економіки.

Предметом дослідження виступає сукупність теоретичних, методичних та практичних аспектів визначення перспектив активізації міжнародної фінансової взаємодії України з міжнародними організаціями.

Методи дослідження. У процесі наукового дослідження застосовувалися методи: історичний метод і метод порівняння – при дослідженні походження поняття «міжнародні фінансові організації» та співставлення існуючих підходів до їх вивчення; аналіз і синтез, індукція і дедукція – при дослідженні основних видів діяльності міжнародних фінансових організацій; спостереження та економічного аналізу – для аналізу макрофінансових показників України; метод узагальнення та описово-аналітичний метод – при визначенні ролі міжнародних фінансових організацій у регулюванні міжнародних економічних відносин та сучасних тенденцій їх функціонування, аналізу міжнародної фінансової взаємодії України з міжнародними фінансовими організаціями; метод регресійного аналізу – при визначенні залежності ВВП України від певних показників.

Опрацювання та моделювання наукових розробок здійснено з використанням програмних пакетів MS Excel.

Інформаційна база дослідження. Для написання кваліфікаційної роботи бакалавра використовувалися наукові праці українських та зарубіжних вчених, серед яких особливо доцільно виокремити М. Кульбиду, Н. Патику, О. Шереметьєву, Ю. Козака, В. Ковалевського, С. Іванова, М. Савостьяненко, Ю. Ковабасюка, Г. Терещенко, О. Капленко, Х. Северіну, О. Квашу, Л. Лондара, Л. Шемаєву, В. Шумілова, Д. Брадлоу, Я. Клаберса, М. Гергедена та інших. Інформаційно-довідковою базою виступали монографії та статті у періодичних наукових виданнях зарубіжних та вітчизняних вчених, офіційні звіти й аналітичні публікації провідних міжнародних фінансових організацій (Міжнародного валютного фонду, Групи Всесвітнього банку), законодавчі та нормативно-правові акти України з питань співпраці з міжнародними фінансовими організаціями, грошово-кредитної та валютної політики; статистичні та аналітичні дані Національного банку України, Державної служби статистики України, Міністерства фінансів України; Інтернет-джерела та ін.

Публікації та апробація результатів дослідження. Основні методичні та практичні положення кваліфікаційної роботи магістра обговорювалися на IV

Міжнародній науково-практичній конференції «Discussion and development of modern scientific research» (18-21 жовтня 2022 р., Хельсінкі, Фінляндія). За результатами виконання кваліфікаційної роботи магістра були опубліковані:

1. Тези конференції: Чайка В.Г., Гусенко О.С. Аналіз макрофінансових показників України // Discussion and development of modern scientific research. Proceedings of the IV International Scientific and Practical Conference. Helsinki, Finland. 2022. Pp. 96-102.
URL: <https://isg-konf.com/discussion-and-development-of-modern-scientific-research/> Available at : DOI: 10.46299/ISG.2022.2.4
2. Наукова стаття: Чайка В.Г., Гусенко О.С. Аналіз фінансової взаємодії України з Міжнародним валютним фондом / Збірник наукових праць кафедри міжнародних економічних відносин ОНЕУ «Світова економіка та міжнародні економічні відносини». № 2. Одеса: ОНЕУ, 2022. С. 59-68.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 113 сторінок. Робота містить 21 таблицю та 19 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі кваліфікаційної роботи магістра «ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ» розглядаються теоретичні основи дослідження діяльності міжнародних фінансових організацій. Досліджено основні напрями діяльності міжнародних фінансових організацій та узагальнено механізм аналізу ефективності використання ресурсів міжнародних фінансових організацій.

У другому розділі «АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОЇ ФІНАНСОВОЇ ВЗАЄМОДІЇ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ» проаналізовано макрофінансові показники України. Здійснено аналіз міжнародної фінансової взаємодії України з МВФ та структурами Групи Всесвітнього банку.

У третьому розділі «ПЕРСПЕКТИВИ АКТИВІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНОЇ ФІНАНСОВОЇ ВЗАЄМОДІЇ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ В КОНТЕКСТІ ПОВОЄННОГО ПОНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ» запропоновано напрями удосконалення організаційних механізмів міжнародної фінансової взаємодії України з міжнародними організаціями. Визначено механізм управління зовнішнім боргом України в умовах війни та повоєнного поновлення економіки. Визначено шляхи підвищення ефективності використання Україною ресурсів міжнародних фінансових організацій в контексті повоєнного поновлення економіки.

ВИСНОВКИ:

На підставі дослідження теоретичних основ діяльності міжнародних фінансових організацій (МФО) у роботі було визначено сутність та основні функції міжнародних фінансових організацій.

Також було проаналізовано класифікацію міжнародних фінансових організацій та визначено, що така класифікація є подібною до загальної класифікації міжнародних організацій.

У кваліфікаційній роботі магістра були визначені та узагальнені етапи становлення системи міжнародних фінансових організацій. Було зазначено, що МВФ і Група Всесвітнього банку є фундаментом сучасної інституційної валютно-кредитної системи. Всі інші фінансові організації, зокрема, регіональні, так чи інакше залежать від них, знаходяться під впливом їхньої економічної політики. Це пояснюється і тим, що країни, які є членами регіональних фінансових організацій, є водночас членами МВФ і Всесвітнього банку, а міжнародно-правові принципи, що застосовуються до універсальних МФО, поширюються на всі інші МФО. Крім цього було визначено, що ресурсів МВФ та Всесвітнього банку було недостатньо для забезпечення проектів з метою проведення індустріалізації і створення необхідної інфраструктури. Для вирішення цієї проблеми в різних частинах світу було створено регіональні банки, діяльність яких охоплювала країни відповідного регіону. Найбільшими з таких банків є: Міжамериканський, Азійський, Африканський, а також ЄБРР.

Також у роботі були визначені основні напрями діяльності Міжнародного валютного фонду та Групи Всесвітнього банку.

Було визначено методику аналізу ефективності використання ресурсів МФО. Зазначено, що ефективна реалізація програм міжнародного розвитку за участю МВФ сприяє стабілізації соціально-економічного становища країн за умови їх активного кредитування Фондом. Такого роду кредити є визначальним зовнішнім фінансовим інструментом державного регулювання, адже їх якісний вплив на результати економічного розвитку можна оцінити кількісно, особливо це стосується основного показника розвитку держави – ВВП. Для моделювання залежності росту ВВП країни від певних показників в розділі запропонована методика, заснована на основі кореляційного-регресійного аналізу.

На підставі дослідження міжнародної фінансової взаємодії України з міжнародними організаціями було проведено аналіз макрофінансових показників економіки та визначено наступні тенденції:

- У 2021 році ВВП становив 5 459 574 млн. грн. Темп зростання ВВП становив 3,4% порівняно з 2020 роком. Треба зазначити, що у 2020 році відбулося падіння ВВП на 3,8%, це насамперед пов'язано з кризою пандемії коронавірусу. Після 24 лютого 2022 року, коли росія здійснила повномасштабну військову агресію проти України, прогнози щодо ВВП

вкрай негативні. Так, МВФ очікує падіння ВВП України у 2022 році на 35%. Таке падіння є найглибшим за всю історію нашої держави. При цьому уряд України фіксує поживавлення економічної активності влітку-восени 2022 року порівняно з весною насамперед завдяки звільненню північних областей та зменшенню кількості регіонів з активними бойовими діями, але наразі економіка працює на значно нижчому рівні потужності у порівнянні з довоєнним.

- Ринок праці є важливим індикатором економічних процесів в країні. Так, кількість робочої сили в країні стабільно скорочується з 2013 року. В період з 2013 по 2014 років така ситуація була пов'язана з військовими діями на Сході і, відповідно, не включено в державну статистику частину тимчасово окупованих територій АР Крим та м. Севастополя, Донецької та Луганської областей. Рівень безробіття стабільно коливається в межах 8,2 – 9,8%, виключенням став тільки 2013 рік, в якому рівень безробіття знизився до 7,3%.
- Наразі однією з найболючіших проблем фінансової системи України є критичний стан державної заборгованості, оскільки зростання параметрів боргового навантаження, надмірне залучення коштів поряд з неефективним їх використанням сприяють вразливості економіки до різноманітного впливу та відчутно гальмують її розвиток. Так, обсяг валового зовнішнього боргу України у 2021 році зріс практично на 4,0 млрд дол. і на кінець року становив 129,7 млрд дол. США. Відносно ВВП обсяг боргу зменшився за рік із 80.7% до 64.6%.
- У цілому за 2021 рік зведений платіжний баланс сформувався з профіцитом 487 млн. дол. (у 2020 році – майже 2,0 млрд. дол.). За перші вісім місяців 2022 року сальдо було дефіцитним – -5,162 млрд. дол.
- Можна відстежити істотне зменшення обсягів прямих інвестицій до української економіки з 6,017 млрд. дол. у 2019 році до -36 млн. дол. у 2020 р. За оцінками багатьох аналітиків у 2022 році буде простежуватися істотний вплив інвестицій з української економіки. Так, за I та II квартали 2022 року обсяг ПІІ в Україну склав -210 млн. дол, з України – 81 млн. дол. У цілому відтік інвестицій – -219 млн. дол.
- Щодо стану міжнародних резервів України. За 8 місяців 2022 року резерви скоротилися до 25,438 млрд. дол., це є найнижчий показник за останні три роки.

У роботі було визначено організаційні етапи отримання позики Україною від МВФ. Було зазначено, що основними цілями взаємодії з МВФ є стабілізація української фінансової системи, проведення структурних реформ та створення підґрунтя для сталого економічного зростання. Фонд допомагає Україні поновити свою фінансову спроможність, підказуючи, як найбільш ефективно впроваджувати програму реформ.

Було проаналізовано етапи міжнародної фінансової взаємодії України з Міжнародним валютним фондом та визначена поточна позиція України у фінансовій взаємодії з МВФ станом на 30.09.2022 р.

У роботі було проаналізовано виплати щодо обслуговування Україною позик МВФ у 2022-2026 роках. На 2023 та 2024 роки приходиться найбільші виплати за обслуговування боргів перед МВФ. Так, у 2023 році Україна повинна сплатити 2199,93 млн. СПЗ, у 2024 р. – 1961,26 млн. СПЗ, у 2025 р. – 1848,45 млн. СПЗ. Треба зазначити, що ці виплати не будуть збільшуватися за умови, що Україна не буде протягом досліджуваного періоду брати позики від МВФ. Але за умови продовження воєнної агресії росії, ми прогнозуємо збільшення обсягів кредитування МВФ та відповідно збільшення виплат та такими позиками.

Також у роботі був представлений аналіз активних проектів взаємодії між Україною та Групою Всесвітнього банку станом на 10 вересня 2022 року. В основному позичальниками структур Всесвітнього банку є або державні органи влади, або державні підприємства. Позики Всесвітнього банку є досить привабливим джерелом зовнішнього фінансування як дефіциту державного бюджету, так і реформування економіки України. Фінансові умови, на яких Всесвітній банк надає позики Україні, є вигіднішими, ніж більшість інших зовнішніх джерел запозичення, доступних для України сьогодні.

Було визначено, що з метою надання підтримки Україні під час війни Всесвітній банк створив новий ефективний фінансовий механізм на безповоротній основі: Цільовий фонд багатьох донорів, завдяки чому вдалося залучити грантові кошти на загальну суму 1,088 млрд. євро та 7,5 млрд. доларів таких країн як США, Велика Британія, Данія, Нідерланди, Австрія, Норвегія, Литва, Латвія та Ісландія.

На підставі визначення перспектив активізації міжнародної фінансової взаємодії України з МФО була представлена удосконалена схема організаційного механізму міжнародної фінансової взаємодії з МФО щодо ініціювання, підготовки, реалізації, моніторингу та завершення спільних проектів.

У роботі була проаналізована боргова ситуація в Україні та визначено, що вона погіршується тим, що проблеми зовнішньої заборгованості посилюються наявністю значної внутрішньої заборгованості. Так, якщо станом на 31.08.2022 р. зовнішній борг складав 1 954,20 млрд. грн., то внутрішній – 1 261,09. Треба зазначити, що обсяги державного зовнішнього боргу за досліджуваний період збільшилися майже вдвічі. Відповідно борги тиснутимуть на бюджет України, що відволікатиме суттєві фінансові ресурси на відновлення держави після завершення війни.

У роботі були представлені варіанти управління зовнішнім боргом в контексті повоєнного поновлення економіки та визначено, що з наведених варіантів найбільш прийнятним є проведення реструктуризації зовнішнього боргу. Багатостороннім кредиторам, зокрема МФО, Україна станом на 31 серпня 2022 р. заборгувала 968,44 млрд. грн. за прямими та гарантованими позиками, у т. ч. 345,91 млрд. грн. – МВФ, 283,92 млрд. грн. – МБРР, 24,96 млрд. грн. – ЄБРР і

57,96 млрд. грн. – ЄІБ. До того ж, стандартні підходи щодо реструктуризації боргу не передбачають списання чи перенесення термінів сплати за кредитами багатостороннім офіційним кредиторам (МФО)

Також у роботі були визначені пріоритетні заходи реструктуризації зовнішнього боргу України в умовах війни та повоєнного поновлення економіки та зазначено, що реструктуризація в найближчі роки допоможе дещо стабілізувати ситуацію з державним боргом, але не вирішить самої проблеми величезного боргового навантаження. А тому для України дуже важливо отримати доступ до заморожених унаслідок санкцій російських активів.

У роботі було зазначено, що за значних обсягів зовнішньої заборгованості та невисокого рівня власної платоспроможності Україні потрібно забезпечити надійну та довгострокову перспективу використання отриманих коштів, а також забезпечити ефективний механізм контролю та управління зовнішнім боргом, включаючи поточну заборгованість.

Було визначено механізм оцінки ефективності використання ресурсів МФО та представлені напрями удосконалення механізму підвищення ефективності використання Україною ресурсів МФО.

Було зазначено, що ефективна реалізація програм міжнародного розвитку за участю МФО сприяє стабілізації соціально-економічного становища країн за умови їх активного фінансування. Такого роду фінансування є визначальним зовнішнім фінансовим інструментом державного регулювання, адже їх якісний вплив на результати економічного розвитку можна оцінити кількісно за допомогою регресійного аналізу, особливо це стосується основного показника розвитку держави – ВВП. Так, коефіцієнт регресії при визначенні залежності ВВП України від накопичених ПІІ складає 0,912415686, тобто щільність зв'язку є високою, оскільки чим ближче коефіцієнт до 1, тим щільнішим є зв'язок між показниками. Коефіцієнт регресії при визначенні залежності ВВП України від обсягу нагромадженного капіталу складає 0,472540479, тобто щільність зв'язку є достатньо низькою. Коефіцієнт регресії при визначенні залежності ВВП України від обсягу накопичених міжнародних резервів складає 0,930312178, тобто щільність зв'язку є високою.

На підставі проведеного аналізу щодо визначення регресійного зв'язку між обсягом ПІІ, нагромадженим капіталом та обсягом накопичених міжнародних резервів, був зроблений висновок, що саме міжнародні резерви мають найбільший вплив на обсяг ВВП. Тобто чим більше Національний банк України буде накопичувати резерви, у тому числі й за рахунок ресурсів МФО, тим ВВП України матиме тенденцію до зростання.

АНОТАЦІЯ

Чайка Валерія Геннадіївна, «Перспективи активізації міжнародної фінансової взаємодії України з міжнародними організаціями в контексті післявоєнного поновлення економіки», кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» за освітньою програмою «Міжнародні економічні відносини» Одеський національний економічний університет м. Одеса, 2022 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження є міжнародна фінансова взаємодія України з міжнародними організаціями та перспективи її активізації в контексті післявоєнного поновлення економіки..

У роботі розглядаються теоретичні основи дослідження діяльності міжнародних фінансових організацій. Досліджено основні напрями діяльності міжнародних фінансових організацій та узагальнено механізм аналізу ефективності використання ресурсів міжнародних фінансових організацій.

Проаналізовано макрофінансові показники України. Здійснено аналіз міжнародної фінансової взаємодії України з МВФ та структурами Групи Всесвітнього банку.

Запропоновано напрями удосконалення організаційних механізмів міжнародної фінансової взаємодії України з міжнародними організаціями. Визначено механізм управління зовнішнім боргом України в умовах війни та повоєнного поновлення економіки. Визначено шляхи підвищення ефективності використання Україною ресурсів міжнародних фінансових організацій в контексті повоєнного поновлення економіки.

Ключові слова: міжнародна організація; міжнародна фінансова організація; міжнародна фінансова взаємодія; Міжнародний валютний фонд; програма Stand-By; спеціальні права запозичення; Група Всесвітнього банку; Міжнародний банк реконструкції та розвитку; Міжнародна асоціація розвитку; валовий внутрішній продукт; зовнішній борг; міжнародні резерви; післявоєнне поновлення економіки.

SUMMARY

Chayka Valeriya Hennadiivna, "The prospects of intensifying Ukraine's international financial cooperation with international organizations in the context of post-war economic recovery", qualifying work for obtaining a master's degree from specialty 292 "International Economic Relations" under the educational program "International Economic Relations" Odesa national economic university Odesa, 2022

The master's qualification paper consists of three sections. The object of the paper is the international financial interaction of Ukraine with international organizations and the prospects for its activation in the context of post-war economic recovery.

The paper examines the theoretical foundations of research into the activities of international financial organizations. The main areas of activity of international financial organizations were studied and the mechanism of analysis of the effectiveness of the use of resources of international financial organizations was summarized. The macro-financial indicators of Ukraine were analyzed. An analysis of Ukraine's international financial interaction with the IMF and the structures of the World Bank Group was carried out. Directions for improving the organizational mechanisms of Ukraine's international financial interaction with international organizations are proposed. The mechanism for managing the foreign debt of Ukraine in the conditions of the war and post-war economic recovery is defined. Ways to increase the efficiency of Ukraine's use of the resources of international financial organizations in the context of post-war economic recovery have been identified.

Keywords: international organization; international financial organization; international financial interaction; International Monetary Fund; Stand-By program; special deposit rights; World Bank Group; International Bank for Reconstruction and Development; International Development Association; Gross Domestic Product; external debt; international reserves; post-war recovery of the economy.